

Naturvärdesinventering av John Bauerparken

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Allmän beskrivning av naturmiljön	3
Metodik och avgränsning.....	3
Begreppet rödlistad art och naturvårdsart.....	5
Resultat	5
Naturvårdsintressanta arter	5
Områden med biologiska naturvärden.....	8
Naturvärdesobjekt	8
Träd med biologiska naturvärden.....	15
Biotopskyddsområden.....	16
Litteratur	17

Framsidas bilder visar parken i lövsprickning.

Detta är en projektrapport skriven av Fennicus Natur AB. Företaget drivs av Mikael Hagström. Fennicus Natur genomför såväl bredare allmänekologiska inventeringar som mer specialiserade inventeringar av kryptogamer och fåglar. Företaget skriver också skötselplaner, genomför guidningar och håller enstaka föredrag. Samtliga foton är tagna av Mikael Hagström.

Sammanfattning

Inventeringsområdet utgörs av en tätortsnära park som delvis är förvildad. Mycket av de naturvärden som finns i området är knutna till vatten och våtmarker. Det finns både dammar, ett skogklätt kärr och sjöstrand av värde här. I den västra delen finns också en del värden knutna till äldre ädellövträd. I området leker vanlig groda, åkergroda och mindre vattensalamander som alla tre berörs av fridlysningsbestämmelser. Knutet till ädellövträd förekommer de rödlistade arterna klosterlav och svartöra. I den parkartade delen misstänks rosenfink och stare häcka och i vassen längs stranden hävdar sävsparv revir. Dessa fåglar är rödlistade.

Inga företeelser som omfattas av generellt biotopskydd påträffades i området.

Allmän beskrivning av naturmiljön

Inventeringsområdet utgörs av en park i hjärtat av Jönköping. Parken är delvis förvildad och delvis intensivare skött. Området gränsar till Rocksjön med sitt rika fågelliv och klara vatten. I området finns partier med våtmarker, små dammar, sjöstrand, gles skog och gräsmattor och här går flera gångvägar genom ytan. I kanten mot Rocksjön finns också en brygga eller plattform för att ge allmänheten möjlighet att blicka ut över sjön.

Metodik och avgränsning

Inom det avgränsade inventeringsområdet vid ”John Bauers park” (se Karta 1) har naturvärdesinventering genomförts, som i huvudsak följer ”Svensk standard för naturvärdesinventering SS 199000 2014” med ambitionsnivå ”Detalj” och tilläggen ”Naturvärdesklass 4”, ”Generellt biotopskydd”, ”Värdeelement”, samt ”Detaljerad redovisning av arter”. Vad gäller artdelen genomfördes ett särskilt fördjupat eftersök av groddjur och naturvårdsintressanta kärlväxter (två separata fältbesök vardera).

Metodiken innebär förenklat att områden med större positiv betydelse för biologisk mångfald än den genomsnittliga miljön redovisas och beskrivs samt klassas i en fyrgradig skala där klass 1 är högsta naturvärde (av stor betydelse på nationell eller global nivå), klass 2 är högt naturvärde (av stor betydelse för biologisk mångfald på regional nivå), klass 3 är påtagligt naturvärde, klass 4 är områden av visst värde för biologisk mångfald.

För att komma fram till en viss klass bedöms områdets **biotopvärde** och **artvärde** var för sig i en fyrgradig skala (lågt, visst, påtagligt och högt). Sedan vägs dessa samman till en naturvärdesklass för objektet. Om ett objekt har ”visst” biotopvärde men lågt artvärde hamnar det i klass 4 ”visst naturvärde”, om både biotopvärde och artvärde bedöms som ”visst” bedöms naturvärdet som klass 3 ”påtagligt” om både biotopvärde och artvärde bedöms som ”påtagligt” klassas området som klass 2 ”högt”. För att ett område ska klassas som ”högsta naturvärde” krävs att både biotopvärde och artvärde bedöms som ”högt”.

Fynd av rödlistade arter redovisas som punkter på en karta och levereras också som ett GIS-skikt till kommunen. Företeelser som omfattas av generellt biotopskydd, t ex alléer och våtmarker i jordbruksmark karteras också, liksom punktformiga företeelser av särskild vikt för biologisk mångfald (oftast gamla och/eller ihåliga träd). För ytterligare detaljer om metodik och klassning hänvisas till standarden.

Området fältbesöktes 8e april, 10e maj och 3e juni 2019.

Karta 1: Översiktskarta över det undersökta området (rastrerat).

Begreppet rödlistad art och naturvårdsart

Rödlistade arter är arter som minskar, är särskilt känsliga för pågående markanvändning eller är så sällsynta att de löper risk att dö ut från landet enligt ArtDatabankens expertkommittéer (Gärdenfors, U (ed) 2015). De rödlistade arterna delas in i olika kategorier utefter hur stor risken för att de ska dö ut från Sverige bedöms vara. Kategorin **NT** är den kategori som innebär den lägsta risken men ändå nästan hotade (Near Threatened), **VU** står för Vulnerable = sårbar, **EN** står för Endangered dvs starkt hotad, **CR** står för Critically Endangered akut hotad och sedan finns en kategori **DD**, Data Deficient, där dåligt kända arter med mycket få fynd hamnar.

Naturvårdsarter omfattar arter som indikerar att ett område har högt naturvärde och arter som i sig själva är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Med naturvårdsarter avses i detta fall skyddade arter, rödlistade arter, ansvarsarter och signalarter.

Resultat

Resultatet av inventeringen redovisas i en del som tar upp förekomster av rödlistade och skyddade arter, en områdesdel med översiktligt beskrivna områden med naturvärden samt en trädde där en karta redovisar förekomsten av naturvårdsintressanta träd. Enskilda träd kan alltså hysa höga naturvärden utan att för den skull ligga inom en yta beskriven som att den har ett högt naturvärde (även om den oftast gör det).

Ett kapitel som berör generellt biotopskydd finns också under denna del.

Naturvårdsarter

Inom inventeringsområdet har ett antal naturvårdsarter noterats. Det handlar om enstaka rödlistade arter bland fåglar, lavar, svampar och kärlväxter och även små populationer av de fridlysta groddjuren åkergroda, vanlig groda och mindre vattensalamander.

De rödlistade och fridlysta arter som påträffats redovisas nedan med en kort beskrivning av dess ekologiska behov. Den rödlistade örten klätt är uppgiven från området (2008) men kunde inte återfinnas.

Rosenfink *Carpodacus erythrinus*. VU. Häckningsbiotoperna kan karaktäriseras som halvöppna fuktiga marker, ofta igenväxande buskrika betes- och odlingsmarker omgivna av buskage och lövträd. Biotoperna är komplexa och innehåller en mosaik av olika vegetationstyper, ofta i kortvariga unga successionsstadier. Optimala miljöer återfinns vid sjöar och vattendrag med inslag av ett frodigt örtskikt, vass och bärbuskar. Rosenfinken häckar även i öppna torrare eller friskare marker med enbuskar och unggranar, samt i lundar, parker och trädgårdar.

Sävparv *Emberiza schoeniclus*. NT. Arten häckar i busksnår och bladvassbälten vid sjöar, dammar och vattendrag samt i buskrika sumpmarker. Mycket höga tätheter kan förekomma vid de syd- och mellansvenska slättsjöarna, där den kan förekomma mycket tätt (>100 par/km²) i vassar med insprängda viden. Sävparven förekommer också i rent jordbrukslandskap, om där finns småvatten, öppna diken eller kanaler med förekomst av buskar.

Stare *Sturnus vulgaris*. VU. Staren häckar i anslutning till jordbrukslandskap, i tätorter eller andra öppna marker. Staren är under häckningstid helt beroende av öppna gräsmarker med kortvuxet fåltskikt. Den föredrar kortsnaggade naturbetesmarker framför kultiverade betesmarker, och följer ofta kor eller andra betande kreatur. Den utnyttjar också gräsmattor, vägkanter, nysådda åkrar och liknande. Boet läggs i befintliga håligheter, t.ex. ett gammalt bohål av större hackspett eller

gröngöling, i holkar eller under tegelpannor. Oftast häckar de i alléer, dungar eller skogsbryn i jordbruksmarkslandskapet, i gårdsmiljöer eller parker, men det går också bra inne i tät skog om lämpliga boplatser finns där.

Åkergroda *Rana arvensis*. Fridlyst. Åkergroda förekommer i olika typer av miljöer men gärna i fuktigare områden. Reproduktionen sker helst i fiskfria småvatten och leken sker från mars i södra Sverige till juni i norra. Födan består framför allt av maskar, insekter och andra småkryp.

Vanlig groda *Rana temporaria*. Fridlyst. Vanlig groda förekommer i olika typer av miljöer men gärna i fuktigare områden. Reproduktionen sker helst i fiskfria småvatten och leken sker från mars i södra Sverige till juni i norra. Födan består framför allt av maskar, insekter och andra småkryp. (Foto från Hedenstorp)

Mindre vattensalamander *Lissotriton vulgaris* Fridlyst. Mindre vattensalamander är i huvudsak ett landlevande djur, men håller sig gärna året runt i närheten av sina lekvatten. Dessa lekvatten kan vara av olika typer och bestå av såväl tillfälliga som permanenta småvatten. Efter övervintringen vandrar djuren i april-maj till lekvattnen där parning och äggläggning sker. Då leken avslutats går de tillbaka upp på land.

Klosterlav *Biatoridium monasteriense* (VU). Arten växer på bark på ädellövträd, oftast alm och ask, i fuktiga skuggiga lägen. Arten är inte direkt sällsynt men minskar raskt i och med almsjuka och askskottsjuka.

Svartöra *Auricularia mesentrica* (NT). Arten lever i almskog och blandad ädellövskog. Den lever av ved av alm och sällsynt av lönn, lind och ask. Arten gynnas tillfälligt av almsjuka men kommer att minska på sikt.

Karta 2: Växtplatser och lekplatser för stationära naturvårdsintressanta fridlysta och rödlistade arter (alltså ej fåglarna).

Områden med biologiska naturvärden

Vid inventeringen identifierades fem områden med påtagligt naturvärde (klass 3) och ett med visst naturvärde (klass 4).

Naturvärdesobjekt

Karta 3: Naturvärdesobjekt.

Område 1 0,38 ha Damm Klass 3, Påtagligt naturvärde

Naturvärdesbedömning

Området har ett påtagligt biotopvärde knutet till den mosaikartade strukturen och den relativt goda vattenkvalitén. Artvärdet bedöms som ”visst” då området nyttjas av flera fiskarter och det finns inslag av en naturlig strandflora och det nyttjas av den rödlistade fågeln sävparv.

Beskrivning

Området utgörs av en grund våtmark med en mosaik av vattenspeglar, kanaler och vassbevuxna småöar. Dammen har förbindelse med Rocksjön och ingår i samma ekologiska enhet som övriga strandvåtmarker runt sjön. Området nyttjas av flera fiskarter, bland annat gädda och abborre. Förutom bladvass finns här bredkaveldun, gul näckros, svärdsilja och vattenskräppa och i kanterna kan man hitta enstaka exemplar av ängsbräsmå, skogssäv och kalmus. I vattnet växer bland annat axslinga och gäddnate. Bland fåglarna verkar området ingå i ett sävparvsrevir.

Skötsel för bevarande av naturvärden

Det är av stor vikt att förbindelsen med Rocksjön hålls öppen.

Naturvårdsarter

Sävparv NT (del av revir).

Källor

I fält, Artportalen,

Osäkerhet/kommentar

Groddjur eftersöktes utan framgång.

Område 2 0,03 ha Damm Klass 3, Påtagligt naturvärde

Naturvärdesbedömning

Området har ett visst biotopvärde knutet till den sällsynta och minskande naturtypen fiskfria småvatten. Att värdet inte bedöms högre beror på att det förefaller påverkat av förorenat dagvatten av och till. Artvärdet bedöms som ”visst” främst tack vare förekomsten av den ovanliga mossan vattenstjärna samt inslaget av naturligt förekommande strandväxter.

Beskrivning

Området består av en liten anlagd damm som fångar upp vatten från ett dike en stund innan det sedan rinner ut i Rocksjön. På ytan syns näckrosblad, rikligt med andmat, gaffelmossa och även den regionalt sällsynta mossan vattenstjärna. Längs kanterna växer bunkestarr, vattenskräppa, revsmörblomma, jolster, klibbal, svärdsilja, bladvass, ängsbräsa och bredkaveldun bland annat.

Skötsel för bevarande av naturvärden

Det är av betydelse att inte strandkanten växer igen.

Naturvårdsarter

Vattenstjärna

Källor

I fält

Osäkerhet/kommentar

Groddjur eftersöktes utan framgång.

Område 3 0,38 ha

Limnisk strand

Klass 3, Påtagligt naturvärde

Naturvärdesbedömning

Området har ett visst biotopvärde knutet till den för sjön viktiga grunda vegetationsklädda strandzonen. Att värdet inte bedöms som högre beror på att vegetationen är kraftigt negativt påverkad av igenväxning samt av införda arter. Artvärdet bedöms som visst till påtagligt då området utgör lekmiljö för åkergroda och det ingår i revir för bland annat den rödlistade fågeln sävsparv. Troligen är strandremsan också lekmiljö för flera fiskarter. Ingår i befintligt naturreservat.

Beskrivning

Området består av en strandremsa längs kanten av Rocksjön. Den mindre blöta delen av området domineras helt av kirskaål, brännässla och vallört medan de lite blötare delarna domineras av vass, svärdslilja, bredkaveldun och vattenskräppa. I denna zon finns också inslag av smalkaveldun, fackelblomster, gul näckros, kabbeleka och sprängört. På vattnet kan man se blad av dyblad och andmat. I området häckar också en del fåglar, bland annat sothöna, skäggdopping och sävsparv.

I området påträffades en lekfärgad hane av åkergroda, vilket indikerar att arten nyttjar området för lek, om än i låga antal.

Skötsel

Då införda och/eller kraftigt kultur- och gödselgynnade arter helt dominerar landstrandens flora är det sannolikt inte värt att försöka restaurera denna del av sjöns stränder. Emellertid bör de flesta träd som är på väg upp mellan gångbanan och sjön huggas bort då de gör området mindre attraktivt för strand- och sjöfåglar samt också försämrar området som lekmiljö för åkergroda genom att de skuggar den viktiga grunda delen av vattenstranden.

Naturvårdsarter

Åkergroda §, sävsparv NT

Källor

I fält. Artportalen.

Område 4 0,36 ha

”Sumpskog”

Klass 3, Påtagligt naturvärde

Naturvärdesbedömning

Området har ett påtagligt biotopvärde knutet till den grunda vattenmiljön som har ett starkt ekologiskt samband med övriga strandnära våtmarker runt Rocksjön. Artvärdet bedöms som ”visst” då det utgör lekmiljö för vanlig groda och troligen också för mindre vattensalamander. Här finns också enstaka förekomst av andra naturvårdsarter.

Beskrivning

Området utgörs av ett tätt busk- och trädklätt strandkärr med rik förekomst av öppna vattenspeglar. Här finns klibbal, gråal, hägg och olika vide-arter liksom den inplanterade busken videokornell som ger karaktär åt området med sina rotsläande långa grenar. Området har utgjort en del av en park men är nu alltså helt förvildad. Fältskikt växer främst längs kanterna och här dominerar kirskaål men man kan också hitta skogsbingel, missne, vattenskräppa och bunkestarr bland annat. I området leker enstaka exemplar av vanlig groda och mindre vattensalamander (enstaka individer påträffade i våtmarken under lekperioden).

Skötsel

Så länge vattennivån inte påverkas i någon större grad så kommer naturvärdet bestå. Om man väljer att bibehålla ett tätt träd- och buskskikt eller om man restaurerar området tillbaka mot ett mer parkartat vatten spelar nog mindre roll.

Naturvårdsarter

Vanlig groda §, mindre vattensalamander §, missne, skogsbingel

Källor

I fält. Artportalen

Område 5 0,97 ha

Park

Klass 3, Påtagligt naturvärde

Naturvärdesbedömning

Området har ett visst biotopvärde knutet till relativt glest stående grova ädellövträd (alm, ask och lönn) och död ved av dessa trädslag. Området har ett påtagligt artvärde då minst 4 rödlistade arter nyttjar det, om än i låga numerär.

Beskrivning

Området utgörs av en glest trädklädd miljö som är i gränslandet mellan park och skog. Alm är det rikligast förekommande trädslaget men här finns också klibbal, lönn, ask, björk och hägg. Några av träden är relativt grova och gamla och här finns också bohål i ett par stammar. Fältskiktet domineras starkt av kirskaål men det finns också hundäxing, brännässla, snärjmåra, hundkex, förgätmigej, midsommarblomster och enstaka litet bestånd med skogsbingel.

På en alm växer den rödlistade laven klosterlav och på almved hittades den rödlistade svampen svartöra. I området sjöng rosenfink vid det senare besöket.

Skötsel

För att värdet ska bestå krävs att almsjukan upphör (osannolikt) och att träd av övriga trädslag tillåts bli gamla. Det är bra om inte beståndet sluter sig helt utan hålls parkartat glest.

Naturvårdsarter

Vanlig groda §, mindre vattensalamander §, klosterlav VU, lönnlav, svartöra NT, skogsbingel, rosenfink NT, stare VU.

Källor

I fält.

Osäkerhet

Liten.

Område 6

0,7 ha

Sandområde

Klass 4, Visst naturvärde

Naturvärdesbedömning

Området har ett visst biotopvärde knutet till det glesa växttäcket med rikligt med blottad sand. Här finns också ett visst artvärde då floran innehåller en del mindre allmänna och specialiserade arter knutna till sandiga torra biotoper.

Beskrivning

Området består av lågvuxen gräsmark på sandig jord. Växttäcket är glest och här finns gott om exponerade sandytor. Floran är speciell tack vare att området är nyskapat i kombination med den sandiga jordarten. Här finns t ex gott om harklöver, tjärblomster, kärringtand, luddlosta, bockrot, backförgätmigej och hårdsvingel. Uppe i den övre kanten finns också ett bestånd av taklosta.

Skötsel

Områdets naturvärden bevaras sannolikt bäst genom slåtter där den avslagna vegetationen sedan förs bort. Återkommande markstörning är sannolikt också positivt.

Naturvårdsarter

Taklosta (kan ses som en indikator för artrika sandiga miljöer)

Källor

I fält.

Osäkerhet

Liten.

Träd med biologiska naturvärden

Inom området påträffades 14 träd bedömdes vara särskilt viktiga för biologisk mångfald. Främst handlar det om grova träd, hålträd och gamla träd. Dessa ligger i huvudsak i den parkartade skogen i den sydvästra delen av inventeringsytan. Undantag utgörs av en jättepoppel som uppfyller kriterierna för jätteträd (minst 1 m i diameter) som växer i den norra delen.

Karta 5: Översiktskarta över biologiskt värdefulla träd.

Biotopskyddsområden

Biotopskyddsområde är en skyddsform som används för små mark- och vattenområden som på grund av sina särskilda egenskaper är värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter. Biotoperna är också viktiga för vanligare arter, samt för variationen i landskapet. Det finns två olika former av biotopskyddsområde. Det ena innebär ett generellt skydd för vissa biotoper. Det andra innebär att skydd för en biotop beslutas i varje enskilt fall. Inom utredningsområdet förekommer emellertid inte någon av dessa två typer.

De generella biotopskyddsområden utgörs av vissa lätt identifierbara små biotoper som är skyddade som biotopskyddsområden i hela landet. Dessa biotoper finns i de flesta fall i jordbrukslandskapet och har minskat starkt till följd av rationaliserad markanvändning. De kvarvarande biotoperna utgör värdefulla livsmiljöer för växt- och djurarter i ett i övrigt påverkat landskap. Dessa är:

- **Allé.** Lövträd planterade i en enkel eller dubbel rad som består av minst fem träd längs en väg eller det som tidigare utgjort en väg eller i ett i övrigt öppet landskap. Träden ska till övervägande del utgöras av vuxna träd.
- **Odlingsröse i jordbruksmark.** Stensamling om minst 5 stenar som härrör från stenröjning av jordbruksmark. Kan vara i drift eller av äldre datum.
- **Stenmur i jordbruksmark.** Stenar i en sträng som tidigare varit del av eller helt utgjort hägnad kopplad till djurhållning. Kan fortfarande vara i drift som en tydlig mur eller bara vara en svårtydd rest med eller utan uppblandning av odlingsstenar. I inventeringsområdet finns flera sträckor där det är osäkert om det rör sig om egentliga murar eller om det bara är kontinuerliga odlingsrösen. I båda fallen omfattas de av biotopskyddsbestämmelser.
- **Åkerholme.** Liten oplöjd yta om max 0,5 ha som till största delen omges av åkermark.
- **Källa med omgivande våtmark i jordbruksmark.** Våtmark som får vattentillskott från framträngande grundvatten.
- **Våtmark och småvatten i jordbruksmark.** Definition: Ett småvatten eller en våtmark med en areal av högst ett hektar i jordbruksmark som ständigt eller under en stor del av året håller ytvatten eller en fuktig markyta såsom kärr, gölar, våtar, översilningsmarker, kalkällor, mörkelgravar, öppna diken, dammar och högst två meter breda naturliga bäckfåror.
- **Pilevall.** Rad av planterade pilar i anslutning till åkermark.

Exempel på åtgärder som kan skada dessa är: Schaktning, utfyllnad och grävning, stentäkt, kulvertering av öppna diken, deponering av jordmassor, gödsel eller skräp, avverkning av träd i alléer.

Biotopskyddsområden vid John Bauerparken

I inventeringsområdet påträffades inga företeelser som omfattas av biotopskyddsbestämmelser.

Litteratur

Foucard, T. 2001. Svenska skorplavar och svampar som växer på dem. Interpublishing, Stockholm.

Gärdenfors, U. (ed.) 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Hallingbäck, T. 1995. Ekologisk katalog över lavar. ArtDatabanken, Uppsala.

Hallingbäck, T. 2016. Mossor – en fältguide. Naturcentrum AB, Stenungsund.

Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. Bladmossor 3 band. 2006-2014. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Nitare, J. (red). Signalarter – indikatorer på skyddsvärd skog. Skogsstyrelsens förlag. 2005

Statens offentliga utredningar, SOU 2017:34. Betänkande av Utredningen om ekologisk kompensation. Stockholm 2017

Swedish standards institute. SS_199000_2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning

Swedish standards institute. SIS-TR_199001_2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Komplement till SS 199000

Artportalen www.artportalen.se. Uttag 2019-06-12

Kommunens naturvårdsprogram. Digitalt utdrag.